

'Jan Ford' bleef in zijn hart een tuinman

2.

Fabrikant Jan Jongerius (1888-1941), ook bekend als Jan Ford, was een zeer succesvol ondernemer en zijn omgeving mocht dat ook weten. In 1938 kwam zijn opmerkelijke villa gereed, naar men aanneemt door Jongerius zelf gebouwd. Sinds de zomer van 2010 wordt deze villa, een rijksmonument, gerestaureerd. Daar hoort een tuin natuurlijk ook bij.

Aardbeien, frambozen en perziken, een complete tuinderij achter je kantoor; voor ondernemer Jan Jongerius was dat heel gewoon. Deze captain of industry, die met zijn Fordbedrijf de hele wereld aan zijn voeten had, was zelf ooit begonnen als hovenier in het bedrijf van zijn vader. Jan Jongerius zou deze afkomst nooit verloochenen. Bij zijn overlijden in 1941 schreef het Utrechts Dagblad niet alleen over zijn grote Fordsuccessen, maar ook over de grote liefde voor de groente- en fruitkwekerij. Jongerius bezat de grootste particuliere perzikenkas van ons land. In de glorie-tijd van de dertiger jaren leverde het assemblagebedrijf Jan Jongerius NV gemiddeld tachtig wagens per week af; tegelijkertijd ging de succesvolle zakenman met zijn eerste kersen naar de Utrechtse veiling.

Een kleurige lusthof

Ook van de familiefoto's en de kleurenfilms die Jan Jongerius zelf maakte, straalt deze passie af: 'Met liefde zette hij de eerste lentebloesem op de film, dat zie je nu nog,' aldus Belinda van Buiten, de architect die de verwaarloosde villa tijdens een fietstochtje ontdekte en sindsdien nauw betrokken is bij het restauratieproject. 'Toen Jongerius al lang een succesvol fabrikant was, stonden er grote kassen op het terrein. En er was een boomgaard met fruit. In de platte bakken achter het kantoor werden de eenjarige planten opgekweekt, die van de tuin 's zomers een kleurig lusthof maakten.'

Samen met Eric Blok en Caroliene Brouwer

1: De kijktuin (foto: familiearchief Jongerius). 2: Een van de oorspronkelijk (rode) hekwerkjes, die toegang gaf tot de tuin (foto: Irma Gondrie). 3: Villa Jongerius oogverblindend in het herfstlicht met vooral heesters uit defensietijd (foto: Alice Hoogenhout). 4: Villa Jongerius aan de voorzijde. Uitgegroeide bomen en struiken benemen het zicht op de villa, dat kan Jongerius toch niet bedoeld hebben? (foto: Irma Gondrie). 5: De tuin met villa in aanbouw. 6: Kinderen in hun speelgoedfordje (foto: familiearchief Jongerius).

van SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen dook Van Buiten in het oude beeldmateriaal om een idee te krijgen van de tuin, zoals deze er in de glorie van de villa moet hebben uitgezien. De Stichting Vrienden van het Jongeriuscomplex, die de restauratie van het woonhuis in de stijl van Jan Jongerius uitvoert, wil ook dat de tuin de geest van de populaire 'Jan Ford' ademt. De man die in alles wilde laten zien, hoe goed het hem ging. De definitieve restauratieplannen voor de tuin zijn nog niet klaar, want de nieuwe bestemming van het complex, maar zeker ook de financiering, zijn daarin belangrijke factoren.

Filmpjes kijken

Er is veelvuldig naar het beschikbare beeldmateriaal gekeken: niet alleen uit de periode rondom de bouw en oplevering van de villa, maar ook uit de tijd dat het Ministerie van Defensie zich in het complex

vestigde en een officier met zijn gezin de villa bewoonde. 'Het was een heel gepuzzel', zegt Belinda van Buiten. 'De film moest steeds worden stilgezet om elk onderdeel van de tuin onder de loep te nemen.' Al het getuug en het veldonderzoek ter plaatse resulteerden in een Tuinhistorische Verkenning, de basis voor de uiteindelijke visie. De vroegste afbeelding van de tuin dateerde uit 1937-1938 en was direct bijzonder. Want waar het een gewone foto van het in aanbouw zijnde kantoor lijkt, blijkt dat de tuin al klaar is: compleet met pergola, een strak verdiept gazon, gevulde plantenbakken en de twintig bolacacia's, die later op talrijke foto's te zien zijn. Latere foto's laten kleurrijke perken zien op het voormalige grastalud, waarschijnlijk allemaal beplant met eenjarige bloemen van eigen kweek. Een nieuw beplantingsplan in de geest van Jan Jongerius kan gebaseerd worden op het sortiment dat kort voor de Tweede Wereldoorlog gebruikelijk was. Welke soorten toen gebruikt werden kan worden nagezocht in handboeken of kwekerscatalogi uit die tijd.

Kijktuin

Waar veel mensen graag direct vanuit het huis de tuin inlopen en de tuin zien als een buitenkamer, was dat bij huize Jongerius

niet het geval. De tuin achter het huis was slechts bereikbaar vanaf het einde van de pergola via hekjes. Voor Jongerius was de achtertuin een kijktuin en met al die terrassen om het huis waren er mogelijkheden genoeg om er eens lekker voor te gaan zitten. De waterpartij zou gezien kunnen worden als een soort van slotgracht, zeer ongebruikelijk voor die tijd. Er zijn slechts enkele foto's, waarop de familie daadwerkelijk aanwezig is in de tuin. Meestal werd er geposeerd op het strak betegelde, doorlopende terras.

En waar speelden de tien kinderen van Jan Jongerius? Die crosten met hun fietsjes door de tuinderij of jakkerden met hun Fordkarretjes over de rode tegelpaden. Ruimte genoeg rondom de fabriek. De huidige inrichting van de tuin bestaat uit een relatief eenvoudig sierheestersortiment, typisch voor de jaren zestig, toen Defensie het complex betrok. Maar ja, een soldaat is dan ook geen hovenier! ■

De tuin was eerder klaar dan de villa